

M. ESPERANÇA GINEBRA MOLINS, *LA PLURALIDAD DE FIADORES FRENTE AL ACREEDOR: EL «BENEFICIO DE DIVISIÓN» EN LOS CÓDIGOS CIVILES FRANCÉS, ESPAÑOL Y DE QUEBEC: EN BUSCA DE UN MODELO PARA LA CODIFICACIÓN CATALANA*, BARCELONA, WOLTERS KLUWER I COL·LEGI DE NOTARIS DE CATALUNYA, 2021, 240 P.

El llibre que ens plau recensionar constitueix un estudi del tractament diferent que en el dret comparat reben els supòsits de diversos fiadors d'un mateix deutor i deute. Així, des de la perspectiva dels efectes de la pluralitat de fiadors enfront de la part creditora i de l'anomenat *benefici de divisió*, el llibre pretén contrastar el model adoptat pel *Code civil* francès —seguit posteriorment pel *Code civil* del Quebec— i el que acull el Codi civil espanyol.

A més a més i com a qüestió subjacent a l'estudi d'aquesta matèria, es posa l'accent en un aspecte controvertit en relació amb aquesta tema: determinar quan s'entén que existeixen «diversos fiadors d'un mateix deutor i per un mateix deute»; és a dir, o bé en cas de cotitularitat en l'obligació subsidiària de fiança, o bé en cas de fiadors independents entre si.

L'articulació d'una interpretació coherent dels models que analitza l'autora i la seva confrontació tenen interès a fi de determinar quin és el criteri que ha de seguir la futura regulació de la pluralitat de fiadors en el llibre sisè del Codi civil de Catalunya.

L'estudi es presenta dividit en tres capítols: el primer situa i introdueix el tema de la pluralitat de fiadors enfront del creditor en els codis civils francès, quebequès i espanyol; el segon es dedica a l'experiència comparada i analitza la regulació continguda en els models francès i del Quebec; i, finalment, el tercer analitza la regulació del benefici de divisió en el dret civil espanyol.

Així, en el primer capítol (que constitueix la introducció de l'obra) l'autora avança que el treball se centra en l'estudi dels efectes de la pluralitat de fiadors enfront del creditor, i no en els efectes que es produeixen entre els diversos fiadors entre si. Aquest capítol també acull una breu i necessària aproximació als criteris que segueixen els legisladors francès i quebequès en el règim de la pluralitat de fiadors en comparació amb el que recull el Codi civil espanyol (CC). El Codi civil francès estableix que en els supòsits de diversos fiadors d'un mateix deutor i per a un mateix deute, cada fiador queda obligat a pagar tot el deute, si bé enfront de la reclamació del creditor, els diversos fiadors poden al·legar el benefici de divisió, tret que hi haguessin renunciat prèviament. El Codi civil del Quebec segueix aquest model. En un altre sentit, el Codi civil espanyol té com a punt de partida la divisió de l'obligació entre els

diversos fiadors (si no s'ha pactat la solidaritat) i caracteritza la divisió com a benefici (art. 1837 CC).

El segon capítol aborda els models francès i quebequès. En primer lloc, l'autora estudia la qüestió del benefici de divisió en el *Code civil* francès. Així doncs, l'ordenament francès conté un règim especial per a les obligacions subsidiàries de fiança: la regla interpretativa (arg. *ex art. 2302 Code civil*) és favorable a la integritat (obligació de pagar tot el deute) de la responsabilitat dels diversos fiadors i, per tant, cada un dels fiadors s'obliga a pagar tot el deute. Tanmateix, es reconeix la possibilitat de fer valer el benefici de divisió, que es presenta com un dret que tenen els fiadors (dels mateixos deutor i deute) a reclamar al creditor la divisió de l'acció i la seva reducció a la part proporcional de la fiança. En conseqüència, s'afirma que l'ordenament francès permet un règim especial per a les obligacions subsidiàries de fiança: ja sigui perquè s'entén que es concedeix el benefici de divisió als diversos fiadors que són deutors independents entre si (i que, en principi, estan obligats a pagar la quantia total del deute), ja sigui perquè es consideren obligats a pagar tot el deute els diversos cofiadors que són cotitulars d'una mateixa obligació subsidiària de fiança, malgrat que també se'ls reconeix el benefici de divisió. En aquest sentit, l'autora assenyala que la regla interpretativa de la integritat i el benefici de divisió és especialment adequada en cas de pluralitat de fiadors independents. Aquest benefici de divisió cal que sigui al·legat per cada fiador i opera entre els fiadors solvents. Tanmateix, l'autora adverteix que a la pràctica se sol renunciar expressament al dit benefici, tal com succeeix, també, amb el benefici d'excussió.

A continuació i pel que fa al model del Quebec, l'autora reflexiona sobre la revisió del règim que establia el *Code civil du Bas-Canada* (1866), que seguia el model francès. En el *Code civil du Québec* (CCQ) (1991) s'opta finalment pel manteniment dels beneficis de divisió i excussió, el primer dels quals s'acaba configurant com un benefici. El supòsit de fet en què opera el benefici de divisió (art. 2349 CCQ, 1r paràgraf [par.]) permet entendre-hi inclòs el cas de fiadors que s'han obligat per separat. I si bé la renúncia al benefici de divisió ha de ser expressa, si el fiador aposta per la modalitat de la fiança solidària (solidaritat impròpia, entre el fiador i el deutor principal), cal entendre renunciats tant el benefici de divisió com el d'excussió (art. 2352 CCQ). Pel que fa al règim general de les obligacions, l'autora indica que el CCQ manté la regla de no presumpció de la solidaritat entre els codeutors: per tant, la solidaritat només existirà si la pacten les parts o si s'estableix *ex lege*. En conseqüència, es fa palès el tractament específic de l'obligació subsidiària de fiança, tant si s'entén aplicable el que estableix l'article 2349 CCQ en els supòsits de diversos fiadors cotitulars d'una mateixa obligació subsidiària de fiança (i els quals, tots i cadascun d'ells, responen per tot el deute, sens perjudici que gaudeixin del benefici de divisió), com si es considera que els diversos fiadors independents entre si gaudeixen del benefici de divisió.

La tercera part del llibre que es comenta fa un retrat del benefici de divisió en el dret civil espanyol. L'autora examina la qüestió i en destaca dues perspectives di-

ferenciades prèvies al Codi civil espanyol: la primera té com a base les *Siete partidas* i la *Novísima recopilación*, i considera innecessari el benefici de divisió; la segona, pròpia de l'etapa codificadora i latent en el Projecte de codi civil del 1851, segueix el model francès i, per tant, preveu la integritat de la responsabilitat dels diversos fiadors i regula el benefici de divisió. Tanmateix, l'article 1837 CC (que troba inspiració en l'*Avantprojet de révision du Code civil* belga, del 1882), acaba per proclamar que si hi ha diversos fiadors d'un mateix deutor per a un mateix deute, l'obligació de respondre d'aquest es divideix entre tots; si no s'ha pactat una altra cosa, el creditor únicament podrà reclamar a cada fiador la part del deute que li correspon satisfer. A continuació, però, l'article 1837 CC fa referència a la divisió com a benefici, en la línia d'allò previst pel Projecte de codi civil del 1851. Així doncs, l'article 1837 CC acull dues regles que l'autora qualifica de contradictòries: la divisió *ex lege* (art. 1837 CC, 1r par.) i la consideració de la divisió com a benefici (art. 1837 CC, 2n par.). També posa de manifest el desacord existent en el si de la doctrina en relació amb quin és l'àmbit subjectiu d'aplicació de l'article 1837 CC, si bé la majoria n'exclou els supòsits de pluralitat de fiadors independents, tot entenent, per tant, que l'article únicament s'aplica als supòsits de pluralitat de fiadors que són cotitulars d'una mateixa obligació subsidiària de fiança. Amb tot, l'autora apunta que són els primers casos (de fiadors independents) els que justifiquen la regulació del benefici de divisió: enfront de la solidaritat (impròpia) entre els diversos fiadors individuals d'un mateix deutor per a un mateix deute, el fiador reclamat pot oposar el benefici de divisió. En el supòsit de pluralitat de fiadors cotitulars d'una mateixa obligació subsidiària de fiança, si no s'ha pactat una altra cosa entra en joc la mancomunitat passiva (art. 1138 CC), que fa superflu el benefici de divisió.

En aquest mateix capítol, l'autora aborda la qüestió objecte d'estudi tenint en compte la Proposta de Codi civil de l'Associació de Professors de Dret civil (2018). Així, l'article 5174-1.1 de la Proposta estableix que davant d'un supòsit de pluralitat de fiadors (ja siguin cotitulars d'una mateixa obligació subsidiària de fiança, ja siguin fiadors independents), aquests han de respondre solidàriament enfront del creditor. La regla general (per a la cotitularitat passiva o per a les obligacions amb pluralitat de subjectes de la qual parteix la Proposta) és la solidaritat si la prestació és de tal naturalesa que qualsevol dels deutors pot complir-la íntegrament (excepte si els codeutors actuen com a consumidors, ja que en aquest supòsit l'obligació és mancomunada; arg. *ex art. 513-2b* de la Proposta). Ara bé, pel que fa a la pluralitat de fiadors, la solidaritat s'aplica també en els casos de pluralitat de fiadors independents. Des d'aquesta perspectiva, la Proposta considera la possibilitat que fiadors i creditor puguin pactar el benefici de divisió.

Per acabar i en relació amb el dret civil català, l'autora apunta que els *Treballs preparatoris del llibre sisè del Codi civil de Catalunya* apostaven per la responsabilitat solidària de la pluralitat de fiadors d'uns mateixos deutor i deute si no s'havia pactat una altra cosa. També establien la solidaritat en la responsabilitat entre el fiador i el

deutor principal, tret que s'hagués pactat el benefici d'excessió. El que es pretenia era invertir la pràctica recurrent i actual, en què ambdós beneficis apareixen renunciats, i eliminar, així, el caràcter legal d'aquests dos drets («beneficis»), encara que es poguessin pactar expressament. A més a més, els treballs preparatoris tampoc no determinaven quin era el supòsit de pluralitat de fiadors que es considerava (cotitulars de l'obligació subsidiària de fiança o bé fiadors independents).

Finalment, l'autora clou l'obra amb la proposta de circumscriure de manera clara la regla interpretativa a favor de la integritat de la responsabilitat dels diversos fiadors, només als casos de pluralitat de fiadors independents entre si, tot mantenint per a aquests, en exclusiva, el benefici de divisió entre els fiadors solvents (benefici que també pot ésser renunciat). Aquesta opció imposaria que els supòsits de diversos fiadors cotitulars d'una mateixa obligació subsidiària de fiança s'abordessin segons les normes generals de les obligacions amb pluralitat de subjectes. Aquí la responsabilitat seria mancomunada o solidària en funció de quin fos el criteri general pel qual s'optés finalment. En l'àmbit del dret contractual europeu, el Projecte de Marc Comú de Referència (*Draft Common Frame of Reference*, DCFR) regula el supòsit de deute conjunt amb funció de garantia en el si de les regles generals de pluralitat de deutors (art. IV.G-1:104), mentre que per al supòsit de diversitat de garants independents s'estableix la responsabilitat solidària enfront del creditor (art. IV.G-1:105).

És impossible resumir en tres pàgines el contingut de l'obra de la professora Ginebra. El que hem pretès al llarg d'aquestes línies és oferir-ne al lector un petit tast que li permeti reflexionar sobre la matèria examinada i que l'ajudi a analitzar les idees que l'autora proposa per a la futura regulació que ha de tenir la pluralitat de fiadors en el llibre sisè del Codi civil de Catalunya.

Rosa Barceló Compte
Investigadora postdoctoral
Universitat de Barcelona